

С. В. Сидоренко,
аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8456-6815>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.18.147

ПРОБЛЕМАТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ НА ЗАСАДАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

С. Sydorenko,
Postgraduate student of the Department of Management, Public Administration and Management,
Dnipro State Agrarian and Economic University

PROBLEMS OF FUNCTIONING OF THE MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF REGIONAL DEVELOPMENT ON THE BASIS OF FINANCIAL DECENTRALISATION

У статті виявлено і проаналізовано проблематику функціонування таких основних елементів механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації як: цілі, принципи, функції, методи, суб'єкти управління, об'єкти управління, інструменти, важелі впливу, ресурси, інформація, нормативно-правове забезпечення, інституційне забезпечення та фінансове забезпечення. Виявлено комплекс взаємопов'язаних між собою дисфункцій, які охоплюють основні елементи означеного механізму. Зокрема, ідентифіковано асиметрію між декларованими цілями і їх практичною реалізацією, недостатню адаптивність принципів управління до умов гібридних загроз, неефективність функціональних зв'язків між різними рівнями влади, вразливість об'єктів управління до зовнішніх шоків та обмежену дієвість важелів впливу в контексті стимулювання ендогенного розвитку регіонів. Виявлена проблематика набуває особливої гостроти в умовах необхідності забезпечення резильєнтності регіональних систем і поствоєнного відновлення, що вимагає розробки нової парадигми державного управління регіональним розвитком. Ця парадигма має інтегрувати аспекти фінансової децентралізації з механізмами забезпечення національної безпеки, екологічної стійкості та соціальної згуртованості, створюючи основу для формування адаптивних та ефективних управлінських інструментів в умовах глобальних трансформацій та специфічних викликів, які постали перед Україною.

The article carries out a comprehensive analysis of the problems of functioning of the mechanism of public administration of regional development on the basis of financial decentralisation in Ukraine. The article studies the problems of key elements of this mechanism, including goals, principles, functions, methods, subjects and objects of management, instruments, levers of influence, resources, information, regulatory, institutional and financial support. The author reveals an interrelated set of dysfunctions that cover all aspects of the mechanism and significantly reduce its effectiveness. In particular, the author identifies the asymmetry between the declared goals and their practical implementation, which leads to blurred priorities and inefficient allocation of resources. The author reveals the insufficient adaptability of management principles to the conditions of hybrid threats, which is especially relevant in the context of external aggression against Ukraine. The insufficient effectiveness of functional relations between different levels of government is established, which complicates coordination of actions and leads to duplication of functions. The author emphasises the vulnerability of the objects of governance to external shocks, which is exacerbated in the context of military aggression and economic instability. The limited effectiveness of levers of influence in the context of stimulating the endogenous development of regions is revealed, which hinders the realisation of the potential of territories. Particular attention is paid to the problems of information and financial support, in particular, the unevenness of financial revenues between regions and the inefficiency of the mechanisms of funds distribution. The author identifies the shortcomings of regulatory and legal support that create obstacles to the effective implementation of the financial decentralisation policy. It is emphasised that the identified problems are particularly acute in the context of the

need to ensure the resilience of regional systems and the post-war recovery of Ukraine. This requires the development of a new paradigm of public administration of regional development that would integrate aspects of financial decentralisation with mechanisms for ensuring national security, environmental sustainability and social cohesion.

Ключові слова: державне управління, інституційне забезпечення, механізм управління, регіональний розвиток, резильєнтність регіонів, фінансова децентралізація.

Key words: public administration, institutional support, management mechanism, regional development, regional resilience, financial decentralisation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Проблематика функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації в Україні є надзвичайно актуальною в умовах сучасних трансформацій, що супроводжуються внутрішніми викликами та зовнішньою загрозою, пов'язаною з повномасштабною агресією Росії. Інституційні пастки та дисфункції, що виникають у процесі реалізації політики фінансової децентралізації, потребують глибокого аналізу для розробки ефективних адаптивних механізмів управління, здатних забезпечити регіональний розвиток, підвищити конкурентоспроможність та стимулювати ендегенний потенціал регіонів у контексті глобальних та євроінтеграційних викликів.

У дослідженні механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації ключовим є аналіз основних елементів цього механізму, таких як цілі, принципи, функції, методи, суб'єкти, об'єкти управління, інструменти, ресурси, інформація, нормативно-правове, інституційне та фінансове забезпечення. Вони забезпечують комплексний підхід до управлінського процесу, від формування цілей до реалізації рішень, що дозволяє виявити проблематику функціонування кожного з елементів та розробити ефективні стратегії удосконалення управління регіональним розвитком у контексті фінансової децентралізації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації привертає увагу багатьох вітчизняних дослідників, на працях яких базується дане дослідження. Концептуальні засади сталого розвитку територіальних громад та механізми державного управління регіональним розвитком в умовах європейської інтеграції досліджували О. Васильєва, Н. Васильєва [1] та О. Могиль [2]. Теоретичні підходи до обґрунтування змісту механізмів державного управління стійким регіональним розвитком в Україні розглядали Н. Медловська та О. Яценко [3]. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах аналізували В. Куйбіда та

В. Толкованов [4]. Принципи і механізми формування регіональних економічних систем досліджували О. Лайко, М. Єжов та З. Чехович [5]. Питання економічної безпеки регіонів України в умовах децентралізації влади розглядала Л. Акімова [6]. Механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні вивчав І. Котов [8]. Модель публічного управління регіональним розвитком на засадах економіки знань для України запропонувала Л. Черкаско [9]. Теоретико-методологічні засади формування механізмів державного управління розвитком регіонів в контексті децентралізації владних повноважень в Україні досліджувала О. Лашук [10]. Удосконалення механізмів публічного управління сталим розвитком регіонів України в умовах глобалізації розглядала К. Боднар [11]. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи аналізували І. Сторонянська та А. Пелехатий [12]. Інституційне підґрунтя соціальної відповідальності в контексті людського розвитку в Україні досліджувала Е. Лібанова [13]. Особливості розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації в Україні вивчала І. Чуркіна [14]. Сутність механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України розглядав Д. Омельченко [15]. Проблеми бюджетної децентралізації в Україні досліджували О. Ягольницький та А. Гудзь [17]. Інституційні зміни органів місцевого самоврядування в процесі фінансової децентралізації в Україні аналізували С. Логвіновська та Д. Маринов [18]. Децентралізацію державного управління та інституційні трансформації системи місцевих фінансів України вивчав С. Дяченко [19]. Фінансову підтримку територіальних громад України в контексті децентралізації досліджували Р. Fuhelo, О. Zharikova, К. Blishchuk, Т. Baranovska та N. Gudzenko [20].

Віддаючи належну повагу зазначеним авторам, варто зауважити, що тематика функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації залишається актуальною. Це обумовлено динамічними змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі, зокрема військовою агресією проти України, що створює нові виклики для регіонального розвитку та вимагає адаптації існуючих механізмів управління до сучасних реалій.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є виявлення та характеристика ключових проблем функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації в Україні для розробки рекомендацій щодо підвищення його ефективності в умовах сучасних викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У механізмі державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації проблематика цілепокладання виявляє асиметрію між стратегічними цілями та їх операціоналізацією. Відсутність чіткої ієрархії цілей призводить до розмивання пріоритетів та неефективного розподілу ресурсів, що ускладнює інтеграцію цілей сталого розвитку ООН з національними стратегіями. Проблема також полягає в недостатній гнучкості цілей щодо змін зовнішнього середовища, особливо в умовах військової агресії. Це створює труднощі для поствоєнного відновлення та веде до неузгодженості цілей регіонального розвитку з цілями фінансової децентралізації, через що зростають ризики короткострокової орієнтації цілей, ігноруючи довгострокові перспективи [1; 2].

Недостатня інклюзивність процесу цілепокладання обмежує участь стейкхолдерів у формуванні цілей, що знижує ефективність реалізації управлінських рішень. Ця проблема загострюється в умовах фінансової децентралізації, коли важливо досягти консенсусу серед зацікавлених сторін. Також не повністю інтегровані цілі цифрової трансформації та інноваційного розвитку економіки, що загрожує довгостроковій конкурентоспроможності регіонів [3].

Отже, аналіз проблематики цілепокладання в механізмі державного управління регіональним розвитком показує потребу у розробці адаптивних, інклюзивних і інтегрованих цілей для забезпечення сталого та інноваційного розвитку регіонів України в сучасних умовах.

Принципи державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації в Україні стикаються з проблемою неузгодженості між декларованими нормами та їх імплементацією, особливо стосовно субсидіарності. Незважаючи на її важливість, цей принцип часто стикається з опором з боку центральної влади, що призводить до централізації рішень і ресурсів.

Принципи регіонального розвитку та децентралізації, такі як субсидіарність і фіскальна автономія, виявляються негнучкими в умовах гібридних загроз. Це створює потребу у нових принципах "резильєнтної децентралізації", які б збалансували децентралізацію та консолідацію ресурсів для протидії зовнішній агресії [1].

Принципи сталого розвитку не інтегровані належним чином у механізми децентралізації, що призводить до конфліктів між економічними інтересами та екологічною стійкістю. Відсутність механізмів для вирішення екологічних проблем на регіональному рівні загрожує сталому розвитку та використанню природних ресурсів [4].

Недостатня увага до інклюзивного розвитку в децентралізації поглиблює соціальну нерівність і не забезпечує рівного доступу до ресурсів. Це актуально для постконфліктних регіонів та інтеграції внутрішньо пе-

реміщених осіб. Також важливо інтегрувати принципи цифрового врядування, аби забезпечити конкурентоспроможність регіонів та їх адаптацію до викликів цифровізації [5].

Переосмислення принципів регіонального розвитку в умовах децентралізації вимагає нової парадигми, що включатиме аспекти стійкості, сталості, інклюзивності та інноваційності для ефективного функціонування механізмів фінансової децентралізації в сучасних умовах.

Аналіз функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації виявляє проблему неузгодженості між національними та місцевими стратегіями, що призводить до неефективного використання ресурсів і втрати потенційних синергій, особливо у процесі смарт-спеціалізації регіонів. Моніторинг і оцінка регіонального розвитку недостатньо адаптовані до динамічних змін, а існуючі методики не враховують фактори економічної безпеки, що знижує ефективність управлінських рішень у контексті гібридних загроз [6].

Низька ефективність мобілізації та використання інноваційних фінансових інструментів, таких як державно-приватне партнерство, обмежує інвестиційні можливості регіонів, що суттєво впливає на реалізацію стратегічних проєктів. Недостатній розвиток механізмів трансферу технологій і комерціалізації інновацій на регіональному рівні знижує конкурентоспроможність регіонів у контексті четвертої промислової революції. Інноваційна активність підприємств в Україні значно відстає від європейських показників. Функція екологічної стійкості залишається слабкою, і лише 30% регіональних стратегій містять заходи з адаптації до кліматичних змін, що ускладнює перехід до зеленої економіки [7].

Комплексний аналіз функціонального аспекту механізму державного управління регіональним розвитком вказує на необхідність переосмислення ключових функцій координації, моніторингу, мобілізації ресурсів, управління знаннями та екологічної стійкості для адаптації до сучасних викликів.

Проблематика функціонування методів у державному управлінні регіональним розвитком є складною та різноманітною. Однією з головних проблем є низька ефективність методів управління через недостатню інституційну спроможність регіональних органів. Це ускладнює реалізацію національних стратегій на місцевому рівні через обмежений доступ до сучасних інформаційних систем та недостатню підготовку кадрів [8].

Додаткові труднощі створюють зовнішні фактори, як-от збройна агресія Росії, яка змушує регіональні органи адаптувати методи управління в умовах кризи. Глобалізація та євроінтеграція вимагають впровадження передових європейських методів, однак недостатня інфраструктура перешкоджає цьому. Українські регіони не завжди мають ресурси для реалізації цих підходів.

Аналіз проблематики методів управління є необхідним для виявлення основних бар'єрів у реалізації стратегій. Це дозволяє не лише визначити проблеми, але й знайти шляхи їх подолання. Підвищення ефективності державного управління в умовах децентралізації та сучасних викликів є ключовим завданням.

Проблематика суб'єктів управління в механізмі державного управління регіональним розвитком на заса-

дах фінансової децентралізації є комплексною. Однією з головних проблем є слабка інституційна спроможність місцевих органів влади, що проявляється у неефективній координації та низькій кваліфікації кадрів. Це призводить до фрагментації управлінських процесів та труднощів у реалізації стратегій розвитку [3].

Політична нестабільність і зміни в законодавстві ускладнюють стабільність роботи суб'єктів управління та знижують рівень довіри громадян. Це впливає на затримки в прийнятті рішень, що уповільнює розвиток і впровадження інновацій. Недостатня участь громадськості у процесах прийняття рішень також знижує ефективність регіональної політики [9].

Вплив зовнішніх факторів, зокрема військової агресії Росії, створює додаткові виклики для суб'єктів управління, вимагаючи від них адаптивних підходів. Інтеграція до європейського простору вимагає нових технологій управління, для впровадження яких часто не вистачає ресурсів на місцях. Це робить необхідним підвищення компетенцій та ресурсної бази на локальному рівні. Розв'язання зазначених проблем є критично важливим для підвищення ефективності державного управління регіональним розвитком, що сприятиме сталому розвитку регіонів та інтеграції України до європейського простору.

Однією з найбільших проблем функціонування об'єктів управління в Україні є фрагментація та неоднорідність регіонів, що ускладнює ефективне управління. Значні відмінності в соціально-економічному розвитку регіонів призводять до дисбалансу: розвинені регіони мають переваги, тоді як депресивні території стикаються з дефіцитом ресурсів. Це підсилює нерівність та загрожує стабільності національного розвитку, особливо на фоні втрат від війни та конфліктів у пріоритетах розвитку між місцевими й центральними органами [10]. Основними проблемами є територіальна неоднорідність, соціально-економічний дисбаланс, слабка координація між рівнями влади та нерівномірний розподіл ресурсів. Ці фактори загрожують рівномірному розвитку регіонів і вимагають комплексних рішень. Їх вирішення є ключовим для досягнення сталого розвитку України в умовах сучасних викликів.

Однією з основних проблем інструментів державного управління регіональним розвитком є їхня фрагментарність та недосконалість, що ускладнює реалізацію стратегій децентралізації. Умови, такі як військова агресія та глобальні економічні зміни, вимагають адаптації існуючих інструментів до нових викликів. Однак сучасні інструменти часто не відповідають реальним потребам українських регіонів.

Багато інструментів управління, як фінансові та організаційні, були розроблені для стабільних умов і не враховують кризових ситуацій, як-от війна. Наприклад, фінансові механізми не завжди враховують масштаби руйнувань, що створює затримки в допомозі. Це ускладнює оперативне реагування на потреби регіонів, що зазнали екстремальних обставин.

Відсутність координації між рівнями влади є ще однією проблемою функціонування інструментів управління. Недостатня взаємодія між центральними та місцевими органами влади часто призводить до дезорганізації. Крім того, слабкий розвиток інноваційних та циф-

рових інструментів обмежує можливості ефективного управління та моніторингу [11].

Таким чином, проблеми інструментів державного управління охоплюють фрагментарність фінансових та нормативних механізмів, слабку координацію між рівнями влади та недостатній рівень цифровізації, що знижує ефективність регіонального розвитку в умовах децентралізації.

У контексті аналізу механізму державного управління регіональним розвитком варто звернути увагу на неефективність фіскальних важелів у стимулюванні розвитку регіонів. Незважаючи на розширення податкових повноважень, спостерігається слабка диверсифікація податкових інструментів. Це ускладнює адаптацію фінансових важелів до специфіки локальних економік. Проблемою є також неефективність інвестиційних важелів, зокрема державно-приватного партнерства та венчурного фінансування. Їх низька результативність обмежує реалізацію інфраструктурних проєктів та інновацій. Це знижує можливості для стимулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні [12].

Регуляторні важелі недостатньо ефективні в контексті забезпечення екологічної стійкості регіонів. Існуючі екологічні механізми не стимулюють перехід до зеленої економіки і не враховують екологічні екстерналії. Це загрожує сталому розвитку регіонів. Інформаційно-комунікаційні важелі також демонструють низьку ефективність у формуванні інвестиційного клімату. Недостатнє використання цифрових технологій та слабка маркетингова стратегія обмежують просування регіональних брендів. Це заважає залученню інвесторів та розвитку регіонів. Соціальні важелі виявляються неефективними у забезпеченні інклюзивного розвитку регіонів. Механізми соціального захисту не відповідають викликам демографічних змін та ринку праці, що ускладнює вирішення соціальних проблем. Це знижує соціальну стійкість регіонів [13].

Аналіз функціонування важелів впливу вказує на необхідність розробки інтегрованих підходів, що враховують специфіку локальних економік. Такі підходи повинні забезпечувати синергію різних важелів і відповідати сучасним викликам сталого розвитку регіонів. Це сприятиме інклюзивному розвитку в умовах глобальних змін.

Фінансова децентралізація передбачає делегування повноважень та ресурсів регіонам для підвищення ефективності управління і стимулювання місцевої ініціативи. Однак цей процес в Україні супроводжується проблемами, зокрема нерівномірним розподілом ресурсів між регіонами. Це ускладнює надання публічних послуг та розвиток регіонів.

Основна проблема полягає у недостатності ресурсів та їх нерівномірному розподілі. Регіони з розвинутою промисловістю мають більші податкові надходження, тоді як аграрні та віддалені території відчувають брак фінансування. Відсутність механізмів для мобілізації додаткових ресурсів лише посилює цей дисбаланс. Недостатня ефективність використання ресурсів на місцевому рівні є ще однією проблемою. Низький рівень професійності управлінців та відсутність прозорості бюджетних процесів призводять до корупції. Також слабка координація між центральною та місцевою владою ускладнює реалізацію проєктів [14].

Ресурси не обмежуються фінансами, важливими є також людські, інфраструктурні та природні ресурси. Недостатня кількість кваліфікованих кадрів та застаріла інфраструктура обмежують можливості для регіонального розвитку. Нераціональне використання природних ресурсів може призвести до екологічних проблем.

Проблеми, пов'язані з ресурсним забезпеченням регіонів, вимагають комплексного підходу. Необхідно оптимізувати міжбюджетні відносини, покращити інвестиційний клімат і підвищити спроможність місцевих органів влади. Це дозволить забезпечити збалансований розвиток регіонів України.

Проблеми інформаційного забезпечення в контексті державного управління регіональним розвитком набувають актуальності в умовах сучасних викликів. Інформація відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та ефективності управління, але існує низка проблем, що ускладнюють цей процес. Відсутність належної організації інформаційних потоків гальмує прийняття рішень.

Однією з основних проблем є недостатня інтеграція інформаційних систем між різними рівнями управління. Відсутність єдиної платформи призводить до фрагментації даних і ускладнює контроль за використанням ресурсів. Це створює ризики неефективного розподілу коштів та прийняття управлінських рішень. Низький рівень цифрової грамотності серед працівників державної влади також є проблемою. Відсутність належного навчання ускладнює впровадження новітніх технологій та ефективне використання наявних інформаційних систем. Це призводить до того, що навіть доступні інструменти не приносять бажаних результатів [15].

Питання безпеки інформації в умовах гібридної війни стає особливо важливим. Відсутність належного захисту даних може призвести до витоків конфіденційної інформації та загрожувати національній безпеці. Кібербезпека стає критичним аспектом управління в сучасних умовах [16].

Прозорість інформації також залишається проблемою, оскільки відсутність доступу громадськості до даних про використання фінансів знижує довіру до органів влади. Неповна звітність щодо бюджетних витрат викликає підозри в корупції та нераціональному використанні ресурсів.

Для покращення інформаційного забезпечення необхідно створити інтегровану інформаційну платформу, підвищити цифрову грамотність працівників та забезпечити кібербезпеку. Це дозволить досягти більшої прозорості, підвищити ефективність управління і сприяти сталому розвитку регіонів України.

Нормативно-правове забезпечення є ключовим елементом механізму державного управління регіональним розвитком у контексті фінансової децентралізації. Однак, існує низка проблем, які суттєво ускладнюють його ефективну реалізацію. Важливим аспектом є правова невизначеність, викликана суперечливими нормами законодавства.

Однією з головних проблем є недостатня узгодженість між нормативно-правовими актами, що створює труднощі у тлумаченні прав та обов'язків органів місцевого самоврядування. Це призводить до правових

колізій, що ускладнюють планування та виконання бюджетів. Крім того, громадськість недостатньо залучена до формування нормативних актів, що знижує врахування реальних потреб населення. Існує також проблема адаптації законодавства до швидкозмінних економічних умов. Війна, санкції та інші зовнішні фактори вимагають оперативного реагування, але законодавчі рамки часто не дозволяють швидко приймати необхідні рішення. Це призводить до затримок у вирішенні важливих питань. Іще, фінансова децентралізація супроводжується ризиками корупції та неефективного використання коштів. Відсутність прозорих механізмів контролю на місцях підриває довіру до органів влади. Ефективні механізми контролю та участь громадськості є критично важливими для успішної реалізації фінансової децентралізації [17].

Вирішення проблем нормативно-правового забезпечення потребує удосконалення законодавчої бази, підвищення участі громадськості та створення ефективних механізмів контролю. Це сприятиме стабільності та ефективності в управлінні регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації.

Інституційне забезпечення є ключовим елементом механізму державного управління регіональним розвитком, однак воно стикається з проблемами через політичні та економічні трансформації. Ці проблеми стримують ефективність функціонування системи управління. Зовнішні та внутрішні фактори ускладнюють адаптацію інституційних механізмів до сучасних умов.

Головною проблемою є недостатня узгодженість між центральними та місцевими органами влади, що спричиняє конфлікти інтересів і дублювання функцій. Відсутність чіткого розмежування повноважень та ресурсів ускладнює управління фінансовими ресурсами на місцях. Це створює бар'єри для ефективного використання коштів, що надходять до місцевих бюджетів.

Низька інституційна спроможність місцевих органів влади є ще однією серйозною проблемою. Брак знань у сфері фінансового менеджменту та стратегічного планування обмежує можливості для реалізації регіональних проєктів. Це негативно впливає на здатність громад ефективно використовувати інструменти фінансової децентралізації [18].

Недостатня прозорість і підзвітність у прийнятті рішень на місцевому рівні спричиняють зростання корупційних ризиків. Хоча інструменти громадського контролю запроваджено, їхня ефективність залишається низькою. Нерівномірний розвиток інституційної інфраструктури між регіонами посилює диспропорції у рівні розвитку територій України [19].

Вдосконалення інституційного забезпечення є критично важливим для досягнення сталого розвитку регіонів. Оптимізація цього компоненту сприятиме підвищенню ефективності механізму державного управління на засадах фінансової децентралізації.

Фінансове забезпечення є критичним елементом механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації. Це багатовимірний процес, що включає як надходження коштів, так і їх ефективний розподіл на місцевому рівні. Проблеми в цьому аспекті можуть суттєво вплинути на успішність регіонального розвитку.

Фінансова децентралізація має на меті посилення спроможності місцевих органів влади через передачу ресурсів і повноважень. Однак на практиці цей процес супроводжується низкою проблем, які ускладнюють реалізацію політики регіонального розвитку. Головними проблемами є нерівномірність фінансових надходжень і недостатня ефективність розподілу ресурсів.

Нерівномірність фінансових надходжень між регіонами є однією з головних проблем. Регіони з низьким економічним розвитком часто стикаються з дефіцитом ресурсів, що заважає реалізації важливих проєктів. Наприклад, у східних областях України через військові дії суттєво зменшилися доходи місцевих бюджетів. Недостатня ефективність механізмів розподілу коштів призводить до нераціонального використання ресурсів. Існує ризик спрямування коштів на поточні потреби замість інвестицій у розвиток інфраструктури або місцевого бізнесу. Це обмежує довгострокові можливості для економічного зростання регіонів. Обмежена фінансова спроможність місцевих органів влади залишається проблемою навіть зі збільшенням надходжень. Передані повноваження не завжди відповідають реальним можливостям їх фінансування, що негативно впливає на якість публічних послуг. Це створює труднощі в забезпеченні належної освіти та охорони здоров'я. Проблеми з підзвітністю та прозорістю використання коштів можуть призвести до зловживань і неефективності. Відсутність належного контролю за використанням фінансових ресурсів знижує відповідальність місцевих органів влади і збільшує корупційні ризики [20, с. 297].

Для забезпечення стабільного розвитку регіонів необхідно розробити ефективні фінансові механізми. Це сприятиме зміцненню регіональної політики та покращенню якості державного управління в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Підсумовуючи результати аналізу проблематики функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації, слід підкреслити, що виявлені дисфункції мають системний та комплексний характер, охоплюючи всі ключові елементи цього механізму. Особливо важливо зазначити, що ці дисфункції є взаємопов'язаними, створюючи ланцюгові реакції, які підсилюють негативний вплив на ефективність управління, знижуючи здатність держави оперативно реагувати на сучасні виклики, зокрема такі як зовнішня агресія, глобальні економічні коливання та внутрішні соціально-економічні кризи. Комплексна взаємодія аспектів цієї проблематики, зокрема недостатня інституційна спроможність, недосконалість нормативно-правового та фінансового забезпечення, створює синергетичний ефект, що посилює труднощі у впровадженні політики децентралізації.

Особливої гостроти зазначена проблематика набуває в контексті забезпечення резильєнтності регіональних систем до зовнішніх шоків та кризи, що виникли внаслідок повномасштабної військової агресії проти України. Війна загострила економічні та соціальні диспропорції між регіонами, збільшила нерівність у доступі до ресурсів і підкреслила обмеженість інструментів,

якими володіють місцеві громади для ефективного реагування на виклики, пов'язані з відновленням зруйнованої інфраструктури та забезпеченням базових потреб населення. Важливо підкреслити, що чинна система управління регіональним розвитком не завжди здатна гнучко та оперативно реагувати на ці виклики, що знижує ефективність виконання довгострокових стратегічних завдань.

Крім того, фінансова децентралізація вимагає значної адаптації до потреб кожного конкретного регіону, що особливо актуально в умовах швидких змін зовнішнього середовища. Нерівномірність економічного розвитку між регіонами, особливо між розвиненими промисловими територіями та відсталими сільськими громадами, суттєво ускладнює рівномірний розподіл фінансових ресурсів. Війна ще більше поглибила ці диспропорції, що вимагає перегляду підходів до міжбюджетного вирівнювання і розподілу ресурсів.

Нинішні виклики також підкреслюють необхідність оновлення та модернізації нормативно-правової бази. Існуючі правові колізії та неузгодженості між різними рівнями законодавства створюють додаткові бар'єри для реалізації політики фінансової децентралізації. Це, своєю чергою, ускладнює координацію дій між центральними та місцевими органами влади, призводячи до дублювання функцій, затримок у прийнятті рішень і неефективного використання ресурсів. Відсутність дієвих механізмів контролю та підзвітності на місцях збільшує ризики корупційних зловживань і нецільового витрачання коштів, що підриває довіру населення до органів влади.

Зважаючи на ці проблеми, виникає гостра необхідність у розробці нової парадигми державного управління регіональним розвитком, яка інтегруватиме фінансову децентралізацію з новітніми підходами до забезпечення національної безпеки, екологічної стійкості та соціальної згуртованості. Це вимагає інноваційних підходів до управління, які передбачатимуть використання новітніх цифрових технологій, впровадження інтегрованих інформаційних систем та посилення інституційної спроможності місцевих громад. Успішний розвиток регіонів залежить від здатності держави ефективно інтегрувати міжнародний досвід та адаптувати його до українських реалій.

Подальше дослідження та розробка оригінальних управлінських інструментів, які б відповідали сучасним глобальним викликам, є необхідною умовою для досягнення сталого розвитку регіонів України. Тільки за допомогою інтеграції кращих світових практик з урахуванням національних особливостей можна забезпечити ефективну реалізацію політики регіонального розвитку на засадах фінансової децентралізації та зменшити негативний вплив зовнішніх і внутрішніх викликів на стабільність розвитку українських регіонів.

У контексті здійсненого аналізу проблематики функціонування механізму державного управління регіональним розвитком на засадах фінансової децентралізації, перспективи подальших розвідок слід зосередити на кількох ключових напрямках. По-перше, актуальним є дослідження механізмів підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, зокрема у сфері управління фінансовими ресурсами та

стратегічного планування. По-друге, варто дослідити шляхи вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення гнучкості та адаптивності до змінних умов сучасного середовища, таких як гібридні загрози і зовнішні шоки. По-третє, необхідною є розробка новітніх цифрових інструментів управління, які сприятимуть більш ефективній інтеграції регіонів у глобальні економічні процеси. Ці напрямки забезпечать підґрунтя для інноваційних підходів у державному управлінні, що сприятиме підвищенню ефективності реалізації політики фінансової децентралізації та розвитку регіонів в умовах глобальних викликів.

Література:

1. Васильєва О., Васильєва Н. Концептуальні засади сталого розвитку територіальних громад. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 8. С. 74—78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_8_17
2. Могиль О. Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах європейської інтеграції. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2022. № 2 (62). С. 101—105. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-15](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-15)
3. Медловська Н., Яценко О. Теоретичні підходи до обґрунтування змісту механізмів державного управління стійким регіональним розвитком в Україні. Наукові перспективи. 2023. № 10 (40). С. 185—199. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-185-199](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-185-199)
4. Куйбіда В., Толкованов В. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах. К.: ТОВ Поліграфічний Центр "Крамар". 2010. 258 с.
5. Лайко О., Єжов М., Чехович З. Принципи і механізми формування регіональних економічних систем. Економічні інновації. 2022. Т. 24. № 1 (82). С. 99—110. DOI: [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2022.24.1\(82\).99-110](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2022.24.1(82).99-110)
6. Акімова Л. Економічна безпека регіонів України в умовах децентралізації влади. Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад: матеріали II Міжнар. наук.-метод. конф., 13—14 грудня 2018 р., Рівне. Рівне: НУВГП. 2018. С. 14—16.
7. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2021 році. 2022. Київ. 514 с. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Natsdopovid-2021-n.pdf> (дата звернення: 30.08.2024).
8. Котов І. Механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2023. № 2 (80). С. 106—110. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.2.19>
9. Черкаска Л. Модель публічного управління регіональним розвитком на засадах економіки знань для України. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 5 (33). С. 235—244. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-235-244](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-235-244)
10. Лашук О. Теоретико-методологічні засади формування механізмів державного управління розвитком

регіонів в контексті децентралізації владних повноважень в Україні. Особливості діяльності місцевих органів публічного управління в умовах переформатування владних повноважень: колективна монографія / за заг. ред. М. П. Бутка. Чернівці: НУ "Чернівецька політехніка". 2020. С. 158—177.

11. Боднар К. Удосконалення механізмів публічного управління сталим розвитком регіонів України в умовах глобалізації: адаптаційний підхід. Державне будівництво. 2021. Т. 1. № 30. С. 1—13. DOI: <https://doi.org/10.34213/db.21.01.30>

12. Сторонянська І., Пелехатий А. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи. Регіональна економіка. 2014. № 3. С. 228—238.

13. Лібанова Е. (ред.) Людський розвиток в Україні: інституційне підґрунтя соціальної відповідальності: кол. моногр.; відпов. за випуск О. В. Макарова, О. М. Хмелевська; Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. Київ. 2017. 368 с.

14. Чуркіна І. Особливості розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації в Україні. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2022. Т. 27. № 2 (92). DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-92-14>

15. Омельченко Д. Сутність механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 12. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-10>

16. Корчевний А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством. Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 20 квіт. 2017 р.). Вінниця: ВННІЕ ТНЕУ. 2017. Т. 1. Ч. 1. С. 83—84.

17. Ягольницький О., Гудзь А. Проблеми бюджетної децентралізації в Україні. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія "Економіка і суспільство". 2017. № 13. С. 1283—1289.

18. Логвіновська С., Маринов Д. Інституційні зміни органів місцевого самоврядування в процесі фінансової децентралізації в Україні. Інфраструктура ринку. 2022. № 65. С. 157—161. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct65-27>

19. Дяченко С. Децентралізація державного управління та інституційні трансформації системи місцевих фінансів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. 2023. № 2 (18). С. 43—48. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-7/14>

20. Fuhelo, P., Zharikova, O., Blishchuk, K., Baranovska, T., & Gudzenko, N. (2022). Financial support of territorial communities of Ukraine in the context of decentralization. Independent Journal of Management & Production. Vol. 13. No. 3. Pp. 291—309. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1979>

References:

1. Vasylieva, O. and Vasylieva, N. (2018), "Conceptual foundations of sustainable development of territorial communities", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 8,

pp. 74—78, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_8_17 (Accessed 2 September 2024).

2. Mohyl, O. (2022), "Mechanisms of state management of regional development in the conditions of European integration", *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, vol. 2, no. 62, pp. 101—105, DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-15](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-15)

3. Medlovskaya, N. and Yatsenko, O. (2023), "Theoretical approaches to substantiating the content of mechanisms of state management of sustainable regional development in Ukraine", *Naukovi perspektyvy*, vol. 10, no. 40, pp. 185—199, DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-185-199](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-185-199)

4. Kuibida, V. and Tolkovanov, V. (2010), *Dosvid vprovadzhennia standartiv dobroho vriaduvannia na mistsevomu rivni v Ukraini ta inshykh yevropeyskykh krainakh* [Experience of implementing good governance standards at the local level in Ukraine and other European countries], TOV Polihrafichnyi Tsentri "Kramar", Kyiv, Ukraine.

5. Laiko, O., Yezhov, M. and Chekhovych, Z. (2022), "Principles and mechanisms of formation of regional economic systems", *Ekonomichni innovatsii*, vol. 24, no. 1 (82), pp. 99—110, DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2022.24.1\(82\).99-110](https://doi.org/10.31520/ei.2022.24.1(82).99-110)

6. Akimova, L. (2018), "Economic security of Ukrainian regions in the conditions of power decentralization", *Zbirka dopovidei na II Mizhnarodnij nauko-metodychnij konferentsii "Detsentralizatsiia vlady, provedennia reform v Ukraini. Suchasnyi stan ta problemy pidgotovky kadrov dlia obiednanykh terytorialnykh hromad"* [Conference Proceedings of the II International Scientific and Methodological Conference "Decentralization of power, implementation of reforms in Ukraine. Current state and problems of training personnel for united territorial communities"], National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine, 13—14 December, pp. 14—16.

7. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine (2022), "National report on the state of the environment in Ukraine in 2021", available at: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Natsdopovid-2021-n.pdf> (Accessed 30 August 2024).

8. Kotov, I. (2023), "Mechanisms of public management of sustainable development of territorial communities in Ukraine", *Derzhava ta rehiony. Seriya: Publichne upravlinnia i administruvannia*, vol. 2, no. 80, pp. 106—110, DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.2.19>

9. Cherkasko, L. (2024), "Model of public management of regional development based on the knowledge economy for Ukraine", *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, vol. 5, no. 33, pp. 235—244, DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-235-244](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-235-244)

10. Lashuk, O. (2020), "Theoretical and methodological principles of formation of mechanisms of state management of regional development in the context of decentralization of power in Ukraine", *Osoblyvosti diialnosti mistsevykh orhaniv publichnoho upravlinnia v umovakh pereformatuvannia vladnykh povnovazhen* [Peculiarities of the activities of local public administration

bodies in the conditions of reformatting of power], NU "Chernihivska politekhnika", Chernihiv, Ukraine, pp. 158—177.

11. Bodnar, K. (2021), "Improvement of mechanisms of public management of sustainable development of regions of Ukraine in the conditions of globalization: adaptive approach", *Derzhavne budivnytstvo*, vol. 1, no. 30, pp. 1—13, DOI: <https://doi.org/10.34213/db.21.01.30>

12. Storonianska, I. and Pelekhatyi, A. (2014), "Financial support for the development of territorial communities in the context of administrative-territorial reform", *Rehionalna ekonomika*, vol. 3, pp. 228—238.

13. Libanova, E. (2017), *Liudskyi rozvytok v Ukraini: instytutsiine pidgruntia sotsialnoi vidpovidalnosti* [Human development in Ukraine: institutional basis of social responsibility], Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

14. Churkina, I. (2022), "Features of local budgets development in the conditions of decentralization in Ukraine", *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova*, vol. 27, no. 2 (92), DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-92-14>

15. Omelchenko, D. (2024), "The essence of mechanisms of public management of regional development in the conditions of sustainable development of Ukraine", *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*, vol. 12, DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-10>

16. Korchevnyi, A. (2017), "Organizational and economic mechanism of enterprise management", *Zbirka dopovidei na Vseukrainskij nauko-metodychnij konferentsii "Rozvytok osvity, nauky, ekonomiky v umovakh intehratsiinykh protsesiv"* [Conference Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Development of education, science, economics in the conditions of integration processes"], Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of Ternopil National Economic University, Vinnytsia, Ukraine, 20 April, vol. 1, no. 1, pp. 83—84.

17. Yabolnytskyi, O. and Hudz, A. (2017), "Problems of budget decentralization in Ukraine", *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya "Ekonomika i suspilstvo"*, no. 13, pp. 1283—1289.

18. Lohvinovska, S. and Marynov, D. (2022), "Institutional changes of local self-government bodies in the process of financial decentralization in Ukraine", *Infrastruktura rynku*, vol. 65, pp. 157—161, DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct65-27>

19. Diachenko, S. (2023), "Decentralization of public administration and institutional transformations of the system of local finances of Ukraine", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Derzhavne upravlinnia*, vol. 2 (18), pp. 43—48, DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-7/14>

20. Fuhelo, P., Zharikova, O., Blishchuk, K., Baranovska, T. and Gudzenko, N. (2022), "Financial support of territorial communities of Ukraine in the context of decentralization", *Independent Journal of Management & Production*, vol. 13, no. 3, pp. 291—309, DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1979>

Стаття надійшла до редакції 09.09.2024 р.